

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.10(170).26

Радченко Л. О.
доктор наук в галузі фізичного виховання і спорту, доцент
завідувач кафедри історії та теорії олімпійського спорту
Національний університет фізичного виховання та спорту України
Єрмолова В. М.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту
професор кафедри історії та теорії олімпійського спорту
Національний університет фізичного виховання та спорту України
Кроль І. М.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту
викладач кафедри історії та теорії олімпійського спорту
Національний університет фізичного виховання та спорту України

КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ СПАДЩИНА ДАВНЬОГРЕЦЬКИХ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР – ЕЛЕМЕНТ ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

В статті запропоновано та обґрунтовано модель культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор (Модель), що включає наступні елементи: суб'єктів та об'єкти культурно-освітньої спадщини ігор; механізми та форми збереження спадщини, основні функції. Розроблена Модель дозволяє отримати комплексне уявлення про значення Олімпійських ігор Стародавньої Греції для сучасного суспільства, їх місце та роль в житті теперішнього соціуму; провести паралелі між соціальними потребами, орієнтирами, традиціями, віруваннями стародавніх греків та представників сучасної спільноти, відслідкувати та усвідомити зв'язок поколінь, оцінити роль спортивного та олімпійського руху в житті світового співтовариства в різні періоди історії, що, в свою чергу, сприяє гуманітарному розвитку як окремого індивіда, так і суспільства загалом.

Ключові слова. Олімпійські ігри, освітньо-культурна складова, гуманітарна спадщина, зв'язок поколінь, виховання молоді.

Radchenko L. O., Yermolova V. M., Krol I. M. The cultural and educational heritage of the ancient Greek Olympic Games is an element of the humanitarian development of modern society. Ancient Greek civilization has had a more significant impact on the life of the modern world than any other. This is due to the fact that the ideals and values underlying the ancient Greek civilization, as history has shown, are eternal and attractive to mankind, and its achievements in various fields of activity were outstanding. One of the most striking examples of the preservation of the ancient Greek heritage and its penetration into modern life is the Olympic Games. *Purpose:* to highlight the place and role of the cultural and educational heritage of the ancient Greek Olympic Games in the process of humanitarian development of modern society by developing a model of the cultural and educational heritage of the Games. *Research methods:* theoretical analysis and synthesis of scientific and methodological literature, synthesis, interviews with experts (n=54). *Results.* The developed model includes the following elements: subjects and objects of the cultural and educational heritage of the Games; mechanisms and forms of heritage preservation, main functions. The model allows to get a comprehensive picture of the place, role and importance of the ancient Greek Olympic Games for modern society; to draw parallels between the social needs, traditions, beliefs of the ancient Greeks and representatives of the modern world, to trace and realize the connection between generations, to assess the role of the Olympic movement in the life of the world community in different periods of history, which, in turn, contributes to the humanitarian development of both individuals and society as a whole.

Keywords: Olympic Games, educational and cultural component, humanitarian heritage, intergenerational communication, youth education.

Постановка проблеми. Сучасний олімпійський рух – наймасовіше соціальне явище сьогодення, що об'єднує представників понад 200 країн світового співтовариства. Фахівці відзначають, що основоположні принципи, етичні норми та цінності, естетичні традиції та ритуали, які є притаманними олімпійському руху сучасності, беруть свій початок ще з часів становлення грецької цивілізації [1, 2]. В той же час, обґрунтування ролі давньогрецької олімпійської спадщини, як складової гуманітарного розвитку суспільства, залишається актуальним питанням наукових досліджень.

Аналіз літературних джерел дозволяє відзначити наявність значної кількості наукових робіт, що висвітлюють особливості розвитку давньогрецької цивілізації та Олімпійських ігор Стародавньої Греції [2, 8, 9], детально розкрито значення давньогрецької спадщини у відродженні Олімпійських ігор та формуванні П. де Кубертеном олімпійської педагогіки [3, 7], висвітлено місце і роль олімпійської педагогіки в системі олімпійської освіти [4, 5], соціальну значущість залучення різних верств населення до участі в олімпійському русі [1-9] тощо.

Враховуючи цінність олімпійського руху в житті сучасного суспільства, можна відзначити, що культурно-освітня спадщина давньогрецьких Олімпійських ігор відіграє важливу роль в гуманітарному розвитку учасників олімпійського руху, а її обґрунтування та систематизація матиме соціальний ефект.

Мета статті: висвітлити місце і роль культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор в процесі

гуманітарного розвитку сучасного суспільства шляхом розробки та обґрунтування її моделі.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури, синтез, бесіди із фахівцями (n=54).

Виклад основного матеріалу дослідження, результати досліджень. Стародавні Олімпійські – важлива складова функціонування давньогрецького суспільства [2], тому Ігри доцільно розглядати безпосередньо в контексті давньогрецької спадщини. Синтез, узагальнення та систематизація даних спеціалізованої літератури, проведення бесід із фахівцями дозволили сформувати модель культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор, що складається з системи елементів та рівнів їх соціокультурних взаємодій (рис. 1).

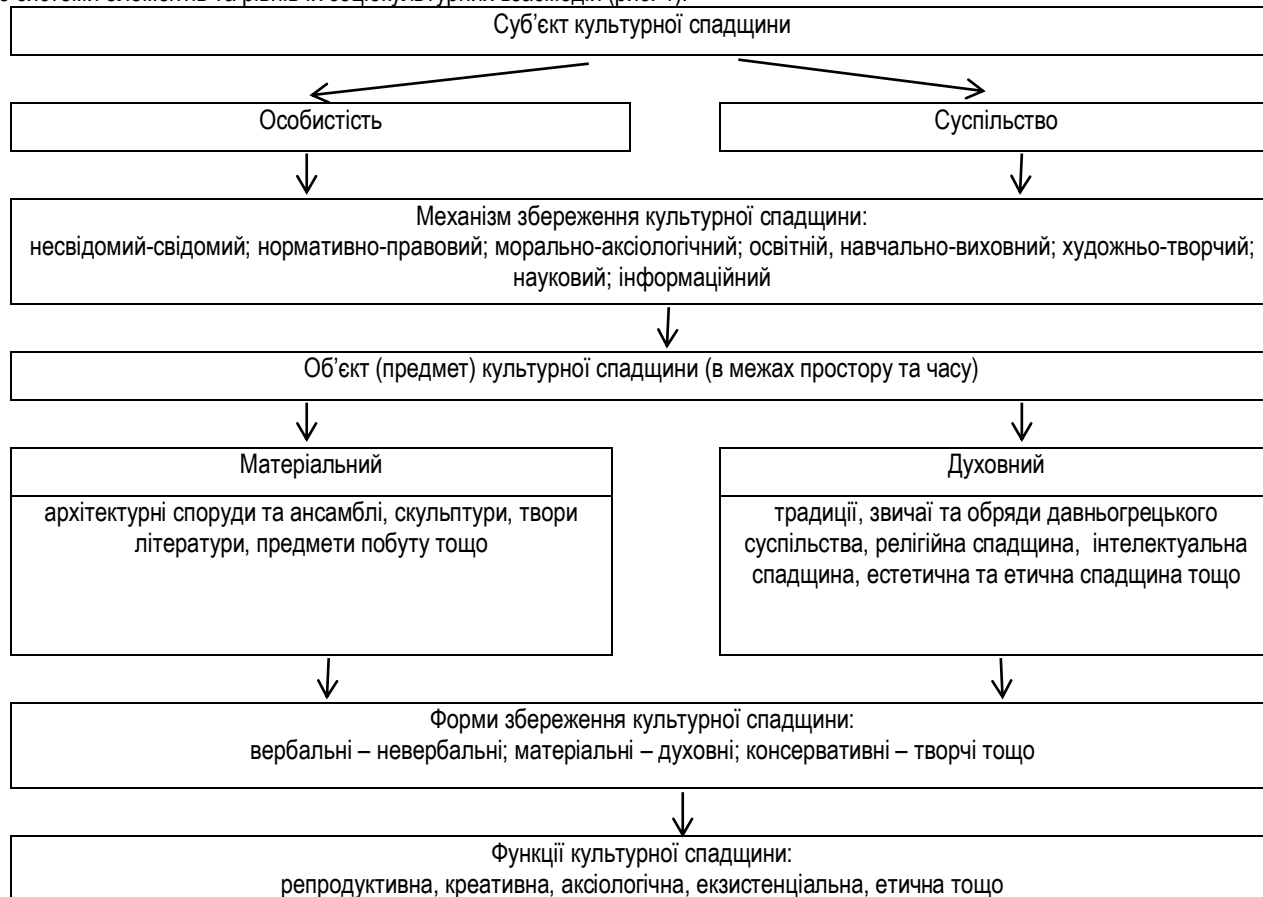

Рисунок 1 – Модель культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор [6]

Першим і основним структурним елементом запропонованої Моделі виступає «суб'єкт культурно-освітньої спадщини» – той, для кого зазначена спадщина становить інтерес та має цінність; той, без кого її дослідження не має сенсу. Таким суб'єктом виступає людство в цілому, в тому числі, різні соціальні групи (народи, етноси, окремі країни, об'єднання тощо), а також окремі особистості, які вивчають, зберігають, наслідують принципи життя стародавніх греків, а також поглиблюють спадщину давньогрецьких Олімпійських ігор. Отже, суб'єктом культурної спадщини виступають як безпосередні учасники олімпійського руху (спортсмени, тренери, організатори змагань, працівники спортивних установ, глядачі, журналісти, тощо), так і представники інших соціальних верств (історики, культурологи, соціологи, поети та письменники, музиканти тощо).

Наступним структурним елементом Моделі виступають механізми збереження досліджуваної культурно-освітньої спадщини, які значною мірою залежать від типу спільноти (традицій та норм країни; особливостей системи фізичної культури і спорту, системи освіти; ціннісних орієнтацій певної соціальної групи тощо) та поглядів і дій окремих членів суспільства. Але, в цілому, дослідження дозволили виділити наступні їх варіанти: несвідомий-усвідомлений; нормативно-правовий, морально-аксіологічний; навчально-виховний; науковий, художньо-творчий, інформаційний, освітній тощо. Зазвичай зазначені механізми діють паралельно та є взаємопов'язаними один з одним.

Проведення бесід із фахівцями дозволяє говорити, що при дослідженні культурно-освітньої спадщини стародавніх Олімпійських ігор, одним із основних питань, що постає перед науковцями, є те, що включає поняття «культурно-освітня спадщина давньогрецьких Олімпійських ігор», зокрема, що являє собою об'єкт цієї спадщини. Узагальнення існуючих підходів дозволило розподілити досить різноманітні об'єкти на два типи.

Перший тип – матеріальна спадщина, яка включає:

- 1) архітектурні споруди та архітектурні ансамблі (спортивні, релігійно-обрядові, побутові);
- 2) скульптуру (кругла скульптура та рельєфи);
- 3) твори літератури (міфи, легенди, рукописи);
- 4) предмети побуту (вази, амфори, шкребки тощо).

Другий тип – духовна спадщина, яка значною мірою пов'язана з ідеями та поглядами на життя у давньогрецькому суспільстві, де Олімпійські ігри були їх яскравим вираженням. Духовна спадщина поділяється на:

- 1) принципи життя, традиції, обряди та звичаї (агоністика, калокагатія, екіхерія тощо);
- 2) релігійну спадщину (вірування стародавніх греків, культові місця, храми, зображення);
- 3) інтелектуальну спадщину (вербальні джерела, що відобразили філософську, етичну, наукову традицію минулого);
- 4) естетичну духовну спадщину (твори нематеріального мистецтва, у тому числі літератури, театру та ін.);
- 5) навички (тренувальна та змагальна діяльність, суддівство, процес організації змагань тощо).

Узагальнення існуючого матеріалу [1, 2] свідчить, що матеріальну і духовну спадщину, незважаючи на можливість їх систематизації доцільно розглядати комплексно.

Так, наймасштабнішим (за формою) видом матеріальної спадщини є архітектурні споруди, дизайн і композиція яких – унікальна риса, що представляє традиційну цінність та відображає істотну частину не лише проведення стародавніх Олімпійських ігор, а й особливостей розвитку та досягнень давньогрецької цивілізації. З іншого боку, дослідники відзначають, що у порівнянні з архітектурою та живописом, в яких використовувались нетривкі матеріали, до найвідоміших пам'яток давньогрецької цивілізації належить саме скульптура. Однією з найвідоміших, серед яких є статуя Зевса, – творіння, що стало одним із семи чудес світу і єдиним, яке опинилося на європейському континенті. При цьому ця статуя була центральною композицією храму Зевса (побудований між 471 і 457 рр. до н. е.) – величній споруді завдовжки 64 м, завширшки 27 м і заввишки 22 м. Храм бога Зевса був не лише центром архітектурного ансамблю стародавньої Олімпії та символом Олімпійських ігор, а й визнаним релігійним центром Стародавньої Греції [2]. Зазначене підтверджує позицію науковців, що матеріальну та духовну культурно-освітню спадщину давньогрецьких Олімпійських ігор доцільно розглядати комплексно.

Аналіз призначення архітектурних споруд у стародавній Олімпії як складової матеріальної спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор, дозволяє їх розділити на: адміністративні споруди; культові споруди; споруди для занять атлетикою.

Багато творів з літературної спадщини дійшло до наших днів, а також було доповнено матеріалами розкопок в Олімпії наприкінці XIX ст. і в подальші роки. Атлетика Стародавньої Греції, Олімпійські та інші всегрецькі ігри, спортивні фестивалі були для філософів, письменників і поетів основою для розроблення таких напрямів філософії, як етика й естетика. Для вивчення й оцінки таких понять, як сенс життя, справедливість, обов'язок, честь, совість, солідарність, милосердя, добро і зло, індивідуалізм і агресивність, на яких ґрунтуються моральність і мораль, мистецтво жити в злагоді з собою і суспільством, атлетика давала величезний масив подій і фактів, які потребували вивчення, оцінки та узагальнення. Олімпійські ігри та інші змагання, культ атлетики в Стародавній Греції, її зв'язок з релігією і способом життя представляли яскравий матеріал для вивчення таких фундаментальних естетичних категорій, як краса, гармонія, грація, прекрасне тощо.

Давньогрецьке мистецтво, як і інші досягнення Стародавньої Греції (в освіті, науці тощо), багато в чому стало відоме нам шляхом посередництва Риму, який, увібравши в себе багато елементів античної культури, зберіг їх для прийдешніх поколінь.

Наступним структурним елементом запропонованої Моделі виступають форми її збереження, які можна розділити на: вербальні та невербальні, матеріальні та духовні, консервативні та творчі тощо. Зазначені форми можуть бути використані як самостійно, так і одночасно; вони можуть мати як тривалий так і короткочасний ефект.

Однією з найважливіших складових, враховуючи соціальну значущість сучасного олімпійського руху, у запропонованій Моделі, є функції, що виконує ця спадщина. Дослідження дозволили до них віднести наступні:

- 1) репродуктивна – відродження Олімпійських ігор, збереження давньогрецьких традицій у проведенні Олімпійських ігор сучасності;
- 2) креативна – відтворення давньогрецьких традицій та ритуалів на сучасній основі;
- 3) аксіологічна – розробка олімпійських цінностей сучасного олімпійського руху на підставі ціннісних орієнтацій Олімпійських ігор грецького періоду їх розвитку;
- 4) екзистенційна – притаманне стародавнім грекам, наповнення змістом буття людини, подолання відчуження природі, страху життя, самотності, здобуття свободи й ін., що нині в олімпійському русі проявляється у прагненні подолати себе, чесно здобути перемогу на змаганнях тощо;
- 5) етична – формування толерантності, поваги до іншого.

Розроблена модель культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор дозволяє отримати комплексне уявлення про їх значення для сучасного суспільства, місце і роль в житті сучасного соціуму; дозволяє провести паралелі між життєвими орієнтирами, традиціями, віруваннями давньогрецького суспільства та сучасної спільноти, усвідомити зв'язок поколінь, оцінити роль спортивного та олімпійського руху в житті світового співтовариства в різні періоди історії, що, в свою чергу, сприяє гуманітарному розвитку як окремого індивіда, так і суспільства загалом.

Висновки

1. Культурно-освітня спадщина давньогрецьких Олімпійських ігор – унікальне надбання людства, яке неможливо досліджувати окремо від історії Стародавньої Греції.

2. Вивчення та аналіз культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор дозволяє отримати комплексне уявлення про місце Ігор в житті стародавнього суспільства, провести паралель із сучасними Іграми та їх роллю в житті теперішнього соціуму; порівняти потреби, орієнтири та традиції людства в різні епохи існування.

3. Запропонована в роботі модель культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор включає наступні елементи: суб'єктів та об'єкти культурно-освітньої спадщини Ігор; механізми та форми збереження спадщини, основні функції.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження будуть спрямовані на розробку методичного матеріалу, що сприятиме впровадженню результатів наших досліджень в освітній процес.

Література

1. Булатова ММ, Бубка СН, Платонов ВМ Олімпійський спорт у системі гуманітарної освіти. Київ: Перша друкарня; 2019. 912 с.
2. Булатова ММ, Бубка СН. Культурное наследие Древней Греции и Олимпийские игры. Київ: Олімпійська література; 2012. 408 с.
3. Булатова ММ. Ренессанс, Просвещение, неоклассицизм и возрождение наследия древнегреческой цивилизации. Наука в олимпийском спорте. 2014;1:4-11.
4. Булатова М. Олімпійській академії України – 25 років: сторінки історії та сьогодення. Наука в олимпийском спорте. 2016;3:14-40.
5. Кріль ІМ. Культурна спадщина олімпійського руху в системі олімпійської освіти [дисертація]. Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту України; 2018. 275 с.
6. Радченко ЛО. Історичні, організаційні та методологічні засади культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху [дисертація]. Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту України; 2021. 466 с.
7. Coubertin Pierre. The Olympic Idea: Discourses and Essays. Diem L, Andersen O, rev. ed. eds., Dixon JG, translated. Lausanne: Carl-Diem-Institut, Editions Internationales; 1966. 256 p.
8. Durantez C. Olympia los juegos Olympicas antiguas. Espania: Buzlata-Pamplona; 1975. Tomo II. 500 p.
9. Kyrkos B. The development of sport in Hellenic and Roman periods. In: The Olympic Games in Ancient Greece, 1-st ed. Athenth: Edotike Athenon S.A.; 2009. p. 275-98.

References

1. Bulatova M. M, Bubka S.N, Platonov V.M Olympic sport in the system of humanitarian education. Kyiv: First Printing House; 2019. 912 p.
2. Bulatova M.M, Bubka S.N. Cultural heritage of Ancient Greece and the Olympic Games. Kyiv: Olympic literature; 2012. 408 p.
3. Renaissance, Enlightenment, Neoclassicism and the Revival of the Heritage of Ancient Greek Civilization. Science in Olympic sport. 2014;1:4-11.
4. Bulatova M. The Olympic Academy of Ukraine is 25 years old: pages of history and present. Science in Olympic sport. 2016;3:14-40.
5. Krol I.M Cultural heritage of the Olympic movement in the system of Olympic education [dissertation]. Kyiv: National University of Ukraine on Physical Culture and Sport; 2018. 275 p.
6. Radchenko L.O. Historical, organizational and methodological foundations of the cultural and educational component of the modern Olympic movement [dissertation]. Kyiv: National University of Ukraine on Physical Culture and Sport; 2021. 466 p.
7. Coubertin Pierre. The Olympic Idea: Discourses and Essays. Diem L, Andersen O, rev. ed. eds., Dixon JG, translated. Lausanne: Carl-Diem-Institut, Editions Internationales; 1966. 256 p.
8. Durantez C. Olympia los juegos Olympicas antiguas. Espania: Buzlata-Pamplona; 1975. Tomo II. 500 p.
9. Kyrkos B. The development of sport in Hellenic and Roman periods. In: The Olympic Games in Ancient Greece, 1-st ed. Athenth: Edotike Athenon S.A.; 2009. p. 275-98.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.10(170).27

УДК: 378.013+613.11+611.672+612.06

*Самокиш І.І., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Військової академії, м. Одеса
Діскаленко С.І., старший викладач кафедри фізичної культури і спорту
Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку, м. Одеса
Шандіцева П.М., старший викладач кафедри фізичної культури і спорту
Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку, м. Одеса
Децик Т.Е., старший викладач кафедри фізичної культури і спорту
Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку, м. Одеса
Макаров М.Л., старший викладач кафедри фізичної культури і спорту
Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку, м. Одеса
Гордіснюк Д.В., викладач кафедри фізичної культури і спорту
Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку, м. Одеса*

КОРЕЛЯЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ПАРАМЕТРІВ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ТЕСТУВАННЯ ТА АНТРОПОМЕТРИЧНИХ Й ФІЗІОМЕТРИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ СТУДЕНТІВ 17-19 РОКІВ

У роботі наведені результати кореляційного аналізу показників функціонального тестування зі зміною потужності навантаження за замкненим циклом та антропометричних й фізіометричних показників студентів. Обстежено 150 студентів (86 дівчат та 64 хлопців, які відносились до основної медичної групи) першого і другого курсів віком 17-19 років. Показана ступінь впливу параметрів фізичного розвитку на результати функціонального тестування